

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΛΕΙΦΟΡΙΑ

Σχολικό έτος: 2020-2021

Διευθύντρια: κ. Άννα Παπανικολάου ΠΕ 01

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Αικατερίνη Γεροστεργίου ΠΕ 78

Παιδαγωγικοί στόχοι:

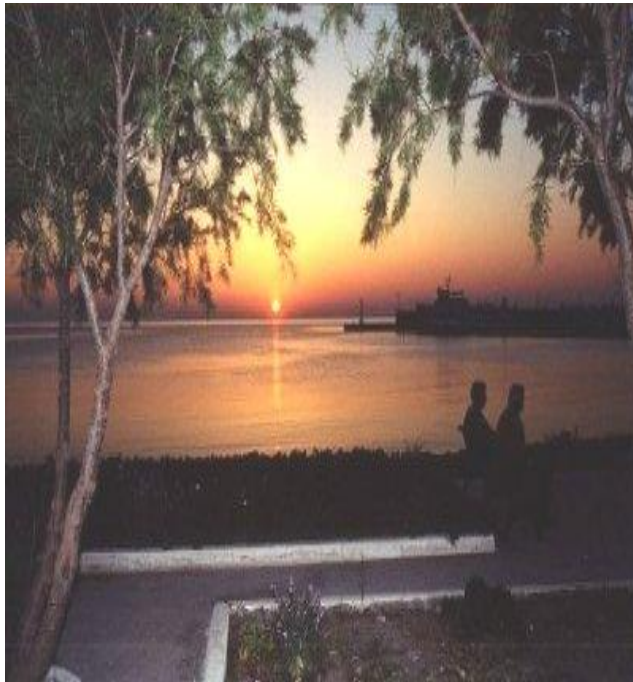
- Να περιγράψουν τα ιστορικά και γεωμορφολογικά στοιχεία του τόπου.
- Να χαράξουν ορειβατικές διαδρομές, να σηματοδοτήσουν τους τόπους μελέτης και παρατήρησης της χλωρίδας και της πανίδας.
- Να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για τη συλλογή πληροφοριών.
- Να σχεδιάσουν ένα έντυπο παρουσίασης.
- Να εκτιμήσουν τη συμβολή της προστασίας του περιβάλλοντος στην τουριστική προβολή του νησιού.

Πρόλογος

Κατά τη φετινή σχολική χρονιά 2020-2021, στο πλαίσιο του Προγράμματος Σχολικών Δραστηριοτήτων στην κατηγορία «Αειφορία και υλικός – άυλος πολιτισμός», αναλάβαμε τη δημιουργία τουριστικού οδηγού της νήσου Αγίου Ευστρατίου.

Η εργασία εκπονήθηκε από τους μαθητές: Στυλιανό Κεραμίδη, Γ΄ Γυμνασίου, Αθανάσιο Κροκιά, Α΄ Λυκείου, Στυλιανό Μπλέτσο, Α΄ Λυκείου, Ευστάθιο Τσομπανέλλη, Β΄ Λυκείου, Κυριακή Μπλέτσο, Γ΄ Λυκείου υπό την εποπτεία της εκπαιδευτικού κ. Αικατερίνης Γεροστεργίου.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΝΗΣΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ

Περιεχόμενα

1. Γενικές πληροφορίες - Χρήσιμα τηλέφωνα
2. Ιστορία
3. Διαμονή
4. Συγκοινωνίες
5. Αξιοθέατα
6. Παραλίες
7. Χλωρίδα - Πανίδα
8. Περιπατητικές διαδρομές
9. Θρησκευτικά μνημεία
10. Γαστρονομία-Τοπικά προϊόντα-Ταβέρνες
11. Μουσεία

1. Γενικές πληροφορίες

Το νησί του Αγίου Ευστρατίου είναι ένα μικρό νησί στη μέση του βορείου Αιγαίου με λίγους κατοίκους με μακρά ιστορία και προσφέρει στον επισκέπτη ήσυχες διακοπές με κολύμπι σε καταγάλανα νερά, πανέμορφες παραλίες, περιπατητικές διαδρομές με υπέροχη θέα.

Τη νύχτα της 20ής Φεβρουαρίου του 1968, χτύπησε τον Άγιο Ευστράτιο σεισμός έντασης 7,1 βαθμών της κλίμακας Ρίχτερ και διάρκειας 22 δευτερολέπτων, αφήνοντας είκοσι και πλέον νεκρούς και δεκάδες τραυματίες, ενώ εκτεταμένες ήταν και οι καταστροφές στην γειτονική Λήμνο.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ:

Δήμος Αγίου Ευστρατίου: 22540 93210

Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών: 22543 50930

Λιμενικός Σταθμός: 22540 93393

Περιφερειακό Ιατρείο: 22540 93222

Αστυνομία: 22540 93201

info@agios-efstratios.gov.gr

Αρχαίοι Χρόνοι

Το νησί, που κατά την αρχαιότητα ονομαζόταν *Αλόνησος* ή *Νέα*, σύμφωνα με τον Πausανία, κατοικήθηκε ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους ενώ στην ανατολική ακτή του νησιού βρέθηκαν πολλά ευρήματα ανθρώπινης παρουσίας που χρονολογούνται στην μυκηναϊκή περίοδο. Επίσης λείψανα των ιστορικών χρόνων υπάρχουν σε όλη σχεδόν τη δύσβατη και άγονη έκταση και περιλαμβάνουν κίονες, νομίσματα, θραύσματα, αγγείων, γλυπτά κ.ά. Ξεχωρίζουν οι αναλημματικοί τοίχοι των αρχαϊκών χρόνων κοντά στο κοιμητήριο και ελληνιστικοί τάφοι γύρω από το λιμάνι. Τη σπουδαιότητα της αρχαίας *Αλονήσου* και τη σημαντική γεωγραφική της θέση στον μεγαλύτερο εμπορικό θαλάσσιο δρόμο της αρχαιότητας, επισημαίνει στους Αθηναίους ο ρήτορας Δημοσθένης στους *Φιλιππικούς* λόγους του.

Μεσαιωνικά χρόνια

Στα τέλη του 15ου αιώνα, το νησί κατοικήθηκε ξανά μετά από ερήμωση δυο αιώνων. Κατά την ίδια περίοδο κτίστηκε έξω από το κάστρο και το χωριό (στην θέση που βρισκόταν μέχρι τον σεισμό του 1968). Στα 1540 ανακαινίστηκε μέσα στο κάστρο ο προϋπάρχων ναός των Αγίων Πέντε Μαρτύρων. Από το 16ο αιώνα και έπειτα, το νησί αναπτύσσεται οικονομικά με τη συλλογή βελανιδιών και την κτηνοτροφία.

Βαλκανικοί Πόλεμοι

Κατά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο το ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό με το πλοίο «*Κανάρης*» κατέλαβε το πρωί της 18ης Οκτωβρίου 1912 το νησί του Αγίου Ευστρατίου χωρίς κάποια σύγκρουση, αφού δεν υπήρχαν Τούρκοι στο νησί και ο πληθυσμός του ήταν πάντα αμιγώς ελληνικός. Η ελληνική κυριότητα στα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου αναγνωρίστηκε επίσημα από τις Μεγάλες Δυνάμεις στις 31 Ιανουαρίου 1914.

Τόπος εξορίας

Κατά τον 20ό αιώνα χρησιμοποιήθηκε ως τόπος εξορίας για τους αριστερούς. Την αρχή έκανε το 1929 η κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου με βάση το νόμο του 1929 «περί ιδιωνύμου αδικήματος» και τότε βρέθηκαν οι πρώτοι εκτοπισμένοι κομμουνιστές στο νησί. Οι επόμενες κυβερνήσεις συνέχισαν να χρησιμοποιούν τον Άη Στράτη για την εκτόπιση Αριστερών και το φαινόμενο κορυφώθηκε στην περίοδο της δικτατορίας του Ιωάννη Μεταξά (1936-41), όπου εκτοπίστηκαν εκεί εκατοντάδες αντίπαλοι του καθεστώτος. Την περίοδο της γερμανικής κατοχής οι εξόριστοι υπέφεραν τα πάνδεινα από έλλειψη τροφίμων, εφοδίων, περίθαλψης και πέθαναν από την πείνα 33 κομμουνιστές κρατούμενοι. Μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από το γερμανικό ζυγό, τον Οκτώβριο του 1944, το στρατόπεδο εξορίας του Άη Στράτη έκλεισε και οι τελευταίοι πολιτικοί κρατούμενοι απελευθερώθηκαν. Την άνοιξη του 1947 ο Άη Στράτης άνοιξε και πάλι ως τόπος εξορίας Αριστερών. Με τον αναγκαστικό νόμο 511 της 31ης Δεκεμβρίου 1947 (Α299) «Περί μέτρων αναφερομένων εις τους υπό εκτόπισιν διατελούντας» η επίσημη ονομασία του στρατοπέδου του Άη Στράτη έγινε «*Στρατόπεδον Πειθαρχημένης Διαβιώσεως Εκτοπισμένων*».^[10] Μετά το κλείσιμο της Μακρονήσου ο Άη Στράτης αποτέλεσε τον μαζικότερο τόπο εξορίας. Σπουδαίοι πνευματικοί άνθρωποι εκτοπίστηκαν στο νησί αυτό, όπως ο εκπαιδευτικός, συγγραφέας και πολιτικός Δημήτρης Γληνός, οι ποιητές Κώστας Βάρναλης, Γιάννης Ρίτσος, Τάσος Λειβαδίτης, οι λογοτέχνες Μενέλαος Λουντέμης, Θέμος Κορνάρος, Δημήτρης Φωτιάδης, οι ηθοποιοί Μάνος Κατράκης και Τζαβαλάς Καρούσος, και πολλοί άλλοι, επώνυμοι και μη.^[11] Επίσης, πολλοί Αριστεροί πολιτικοί εκτοπίστηκαν στον Άη Στράτη, όπως ο Ηλίας Ηλιού, ο Αντώνης Μπριλλάκης, ο Κώστας Γαβριηλίδης, ο Στέφανος Σαράφης κ.ά. Υπολογίζεται ότι από το 1947 μέχρι και το 1962 πέρασαν από το νησί περίπου 9.000 Αριστεροί εξόριστοι. Το στρατόπεδο κράτησης του Άη Στράτη έκλεισε οριστικά το 1962. Την περίοδο της δικτατορίας χρησιμοποιήθηκε ως τόπος εκτόπισης για μικρό αριθμό εξορίστων. Ανάμεσα τους και ο μετέπειτα Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων και προσωρινός Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, Γιάννης Αλευράς, αρχηγός του ΠΑΚ Εσωτερικού.

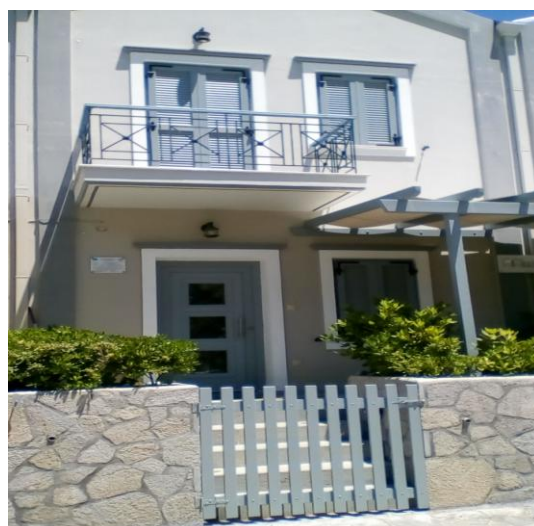

Πηγή: Β. Μανικάκη, Αρχείο, 1999. «ΑΗ ΣΤΡΑΤΗΣ. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΙΧΝΗ[1940-1970]. Υπουργείο Αιγαίου.

3. ΔΙΑΜΟΝΗ

Στο νησί υπάρχει ένα ξενοδοχείο και αρκετά ενοικιαζόμενα δωμάτια. Τα περισσότερα από αυτά είναι τριγύρω από τον οικισμό κοντά στις παραλίες και κοντά στο όμορφο Μουσείο Δημοκρατίας.

4. ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Το λιμάνι της νήσου του Αγίου Ευστρατίου δημιουργήθηκε το 1995 και έτσι έγινε πιο εύκολη η σύνδεση του νησιού με άλλα λιμάνια. Υπάρχει ακτοπλοϊκή σύνδεση τρεις φορές την εβδομάδα, κατά τη χειμερινή περίοδο και τέσσερις φορές την εβδομάδα κατά την θερινή περίοδο, Λαύριο-Λήμνος- Καβάλα. Υπάρχει, επίσης, καθημερινή σύνδεση του νησιού με τη Λήμνο με το τοπικό πλοίο «ΑΙΟΛΙΣ».

5. ΑΞΙΟΘΕΤΑ

Άγιος Μηνάς: Στο λόφο υπάρχει ο ναός του Αγίου Μηνά, το οστεοφυλάκιο 36 εξόριστων που έχασαν τη ζωή τους κατά την περίοδο 1941-1942 και ο τάφος Γερμανού αξιωματικού που σκοτώθηκε κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Στο σημείο αυτό υπήρχε αρχαίο κτίσμα από το οποίο σώζονται οι μαρμάρινες πλάκες που στήριζαν τα θυρόφυλλα. Στο λόφο έχουν βρεθεί θραύσματα κίωνων και αγγείων που δηλώνουν κατοίκηση της περιοχής από τα μυκηναϊκά χρόνια.

Μαράσειος σχολή: Το κτήριο λειτούργησε ως σχολείο από το 1912 μέχρι το σεισμό του 1968. Έχει χαρακτηριστεί ως διατηρητέο μνημείο νεότερης ιστορίας.

Μυκηναϊκοί τάφοι:

Μνημείο Σιαλμά. Το μνημείο είναι αφιερωμένο στον πιλότο Νικόλαο Σιαλμά, ο οποίος έχασε τη ζωή κατά τη διάρκεια αερομαχίας.

6. ΠΑΡΑΛΙΕΣ

Οι παραλίες του νησιού είναι οι εξής: το Αλονίτσι, το Παχύ, του Αγίου Δημητρίου, του Αγίου Αντωνίου, το Τρυγάρη, η Τρυπητή, το Φτελιό, του Γουρνιά, το Λυδαριό κ.ά.

Αρκετές από τις παραλίες νότια από τον οικισμό του Άη Στράτη είναι έρημες και ελλείπει οδικού δικτύου προσεγγίζονται μόνο με καΐκι. Από αυτές ξεχωρίζουν του Αγίου Αντωνίου, του Αγίου Δημητρίου και κυρίως το Λιδαριό (περίπου μιάμιση ώρα πεζοπορία για το Λιδαριό). Η παραλία Τρυπητή ονομάστηκε έτσι από τη σπηλιά που βρίσκεται εκεί. Αμμουδιά μήκους 2 χιλιομέτρων υπάρχει στα βορειοανατολικά του νησιού, στη θέση Αλονίτσι, από όπου διακρίνεται η Λήμνος.

Άγιος Δημήτριος

Η παραλία που βρίσκεται μέσα στον οικισμό.

Τρυγάρι

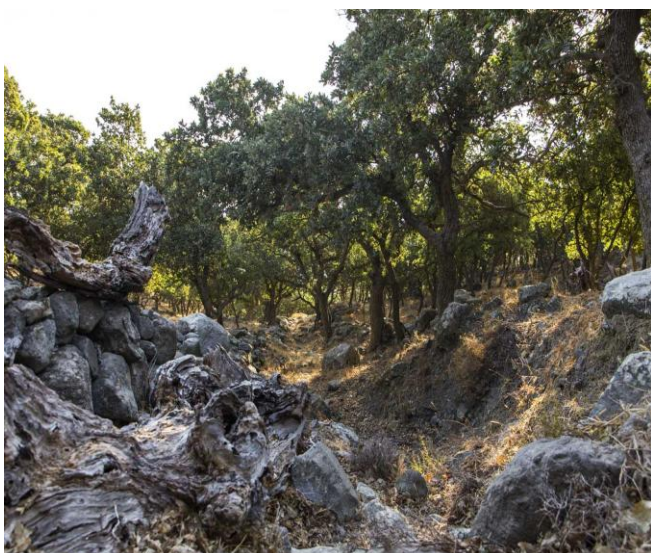

Αλονίτσι

7. Χλωρίδα και πανίδα:

Το νησί του Αγίου Ευστρατίου περιλαμβάνεται στο δίκτυο NATURA 2000. Το πιο υψηλό σημείο του νησιού είναι το «Σημάδι» και είναι 298 μ.. Χαρακτηρίζεται κυρίως από την πυκνή και πλούσια βλάστηση, με είδη όπως θυμάρι και αστοιβιά. Το δάσος βαλανιδιάς (θέση Αυλάκια), βορειανατολικά, αποτελεί σπάνιο βιότοπο του νησιού φύτεται σε μεγάλες συστάδες, στήριξε με το ξυλεία και τους καρπούς του την οικονομία του νησιού. Άλλα είδη χλωρίδας: τα φρύγανα(αστοιβιές), οι ασφόδελοι, οι λυγαριές, κάππαρη, αμάραντα, κρινάκι της άμμου το οποίο είναι προστατευόμενο είδος. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η βλάστηση των μικρών υγρότοπων που υπάρχουν στο νησί. Υπάρχουν δάφνες, λυγαριές, *pilularia minuta*. Κοντά στις παραλίες και τους λόφους αναπτύσσεται η τυπική μεσογειακή χλωρίδα, όπως κοκκορεβυθιές, αλμυρίκια, άρτηκες, ρίγανη, φασκόμηλο, σφέδρες. Η γεωγραφική θέση του νησιού στην καρδιά του Αιγαίου και η παρουσία υγρότοπων προσελκύει, κατά την μεταναστευτική περίοδο, πολλά πουλιά που έρχονται για να ξεκουραστούν, όπως πέρδικες. Ο Μαυροπετρίτης φωλιάζει στα κάθετα βράχια και στις βραχονησίδες της περιοχής. Οι υγρότοποι προσελκύουν παρυδάτια είδη όπως λευκοτσικνιάδες, νυχτοκόρακες, ακτίτες. Η ερπετοπανίδα χαρακτηρίζεται φτωχή και περιλαμβάνει την γραικοχελώνα, τον κυρτοδάκυλο του υποείδους *bentleri*, το σαμιαμίδι, τον οφίοσα, τον οφίο, τον τυφλίτη. Τα θηλαστικά είναι η μεσογειακή φώκια, ο σκαντζόχοιρος, τα αγριοκούνελα, το κοινό δελφίνι, το σταχτοδέλφιο, το ρινοδέλφιο. Τα έντομα που ενδημούν στο νησί είναι ένα είδος γρύλου με την επιστημονική ονομασία *rhaocleis agriostratica* και η ακρίδα. Για αρκετά χρόνια το νησί ήταν ακριδόπληκτο διότι κατέστρεφαν τη βλάστηση και τις καλλιέργειες.

8. ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Ο επισκέπτης του νησιού έχει τη δυνατότητα να εξερευνήσει την πανίδα και τη χλωρίδα το νησιού και να απολαύσει την υπέροχη θέα ακολουθώντας τους αγροτικούς δρόμους.

Μια προτεινόμενη διαδρομή: Χωματόδρομος-running.

Ενδεικτικοί χρόνοι:

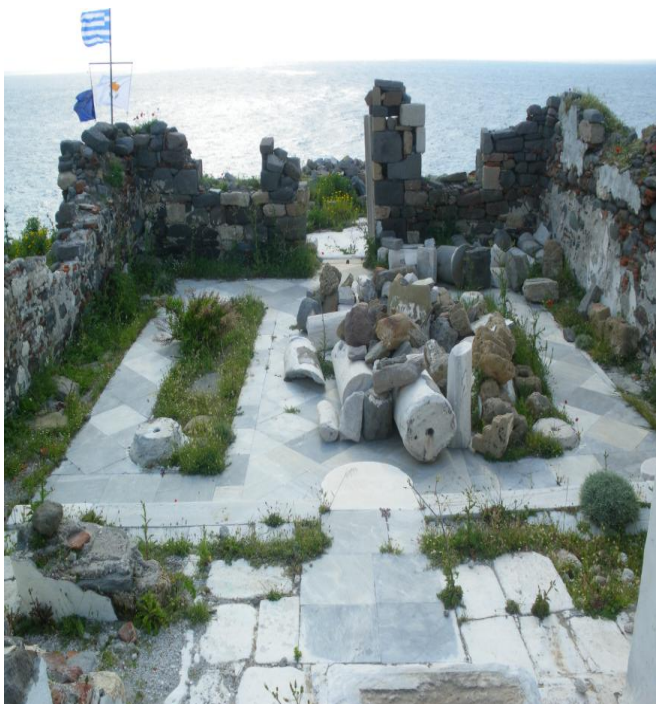
Οικισμός-παραλία Αλονίτσι 1:00

Παραλία Αλονίτσι - οικισμός 0:45

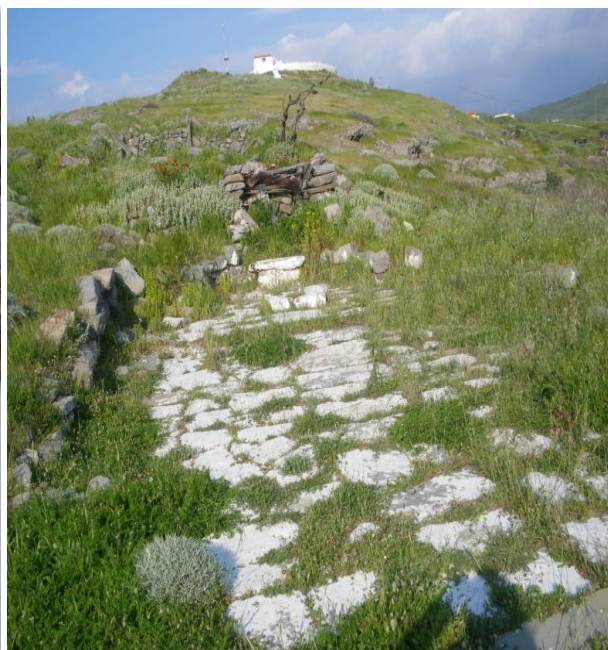

Στο νησί υπάρχουν πολλές εκκλησίες και πολλά εξωκκλήσια. Το σημαντικότερο θρησκευτικό μνημείο είναι η σπηλιά όπου ασκήτεψε ο όσιος Ευστράτιος κατά την περίοδο της Εικονομαχίας. Άλλα σημαντικά θρησκευτικά μνημεία τα ερείπια των οποίων σώζονται στον παλιό οικισμό είναι ο ναός των «Πέντε Μαρτύρων», ο οποίος είναι ο παλιότερος του νησιού και ο ναός του Γενεσίου της Θεοτόκου (Παναγία Καστρινή), ο οποίος βρίσκεται πίσω από την κόγχη του ιερού του ναού των Πέντε Μαρτύρων. Ο ναός του Αγίου Βασιλείου, ο οποίος χτίστηκε το 1727, βρίσκεται εντός του οικισμού και έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό και διατηρητέο μνημείο. Το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής, το οποίο είναι κτισμένο μέσα σε μυκηναϊκό τάφο.

Ναός Πέντε Μαρτύρων

Παναγία Καστρινή

Ναός Αγίου Βασιλείου

Σπηλιά Οσίου Ευστρατίου

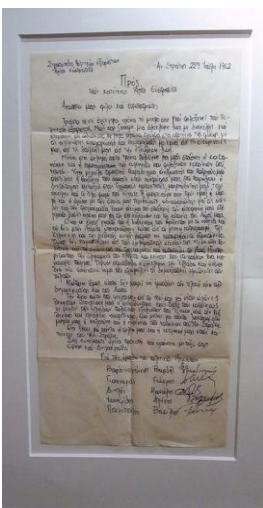
Εκκλησάκι Αγίας Παρακευής

Στο νησί υπάρχουν δύο πολύ ωραία ταβερνάκια με μεγάλες ποικιλίες φαγητών με ντόπια κρέατα(κατσικάκι, αρνάκι) και φρέσκα ψάρια (φαγκρί, μαρίδα, μπαρμπούνι, αστακό) από τη θαλάσσια περιοχή του νησιού. Ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει τον καφέ, το ποτό του ή το παγωτό του στις τρεις όμορφες καφετέριες. Τα τοπικά προϊόντα του Αγίου Ευστρατίου ξεχωρίζουν για την άριστη ποιότητα και την υπέροχη γεύση τους. Δοκιμάστε τα εκλεκτά ντόπια τυριά και κρέατα, από αιγοπρόβατα ελεύθερης βοσκής, αλλά και τους υπέροχους ψαρομεζέδες. Άλλωστε, τα φρέσκα ψάρια και τα θαλασσινά κυριαρχούν στην τοπική κουζίνα. Οι αστακοί του Αγίου Ευστρατίου κλέβουν την παράσταση, αφού θεωρούνται από τους νοστιμότερους του Αιγαίου. Αποτελούν είδος πολυτελείας, όχι από πλευράς τιμής, αφού είναι πολύ οικονομικοί, αλλά από πλευράς γεύσης! Μην ξεχάσετε, πριν φύγετε, να δοκιμάσετε, τα φημισμένα ξερά κουκιά που ευδοκιμούν στο ηφαιστειογενές έδαφος του νησιού.

Το Μουσείο Δημοκρατίας είναι το πρώτο δημόσιο ελληνικό μουσείο για μια κρίσιμη, από πολιτική και κοινωνική άποψη, περίοδο της νεώτερης ιστορίας μας. Ως έδρα του επιλέχθηκε το νησί του Άη-Στράτη, καθώς για ένα μεγάλο διάστημα – από τις αρχές της δεκαετίας του 1930 έως και το 1943 και από το 1948 έως το 1963 – ήταν τόπος υποδοχής πολιτικών εξόριστων. Το κτήριο στο οποίο στεγάζεται το Μουσείο, είχε χτιστεί αρχικά ως διδακτήριο – ήταν το πρώτο του νησιού. Στα χρόνια του εκτοπισμού πολιτικών εξόριστων στον Άη-Στράτη χρησιμοποιήθηκε ως αναρρωτήριο. Ο σεισμός του 1968 προκάλεσε σοβαρότατες ζημιές στο κτήριο με αποτέλεσμα την εγκατάλειψή του. Το 2005 άρχισαν οι εργασίες για την αναστήλωση του από την Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Β. Αιγαίου του Υπουργείου Πολιτισμού, οι οποίες ολοκληρώθηκαν τον Νοέμβριο του 2007. Τη συγκέντρωση των εκθεμάτων και την οργάνωση του Μουσείου ανέλαβε η Διεύθυνση Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού.

Πηγές:

1. Περιβαλλοντικές Διαδρομές: Φωτογραφικό και ιστορικό υλικό για τον Άγιο Ευστράτιο και τις εκκλησίες του. Σχολικό έτος 2012-2013, Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα Γυμνασίου-Λ.Τ. Αγίου Ευστρατίου.
2. Άγιος Ευστράτιος: Ένα ταξίδι στον χρόνο μέσα από τα μάτια των παιδιών, Πρόγραμμα Καινοτόμων Δραστηριοτήτων. Σχολικό Έτος: 2017-2018. Γυμνάσιο-Λ.Τ. Αγίου Ευστρατίου.
3. Η ακτοπλοϊκή σύνδεση της νήσου του Αγίου Ευστρατίου κατά τον τελευταίο αιώνα. Πρόγραμμα Πολιτιστικής Εκπαίδευσης. Σχολικό έτος: 2017-2018. Γυμνάσιο-Λ.Τ. Αγίου Ευστρατίου.
4. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%86%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%95%CF%85%CF%83%CF%84%CF%81%CE%AC%CF%84%CE%B9%CE%BF%CF%82